

The logo for Ramboll, featuring the word "RAMBOLL" in a bold, white, sans-serif font. The letter "O" is stylized with a blue circular graphic element.

Bright ideas.
Sustainable change.

Utvärdering av Skarpnäckslyftet

Januari 2023

Innehållsförteckning

Kapitel

Om Skarpnäckslyftet

Om Rambolls utvärdering

Resultat

Syfte och organisering av Skarpnäckslyftet

Resultat av Skarpnäckslyftets arbete

Behov för framtida arbete

Slutsatser

Rekommendationer

Sidnummer

Sida 3

Sida 7

Sida 10

Sida 17

Sida 22

Sida 26

Sida 29

Om Skarpnäckslyftet

Skarpnäckslyftet initierades som ett treårigt projekt

Skarpnäckslyftet initierades 2009 som ett treårigt projekt. De medverkande aktörerna var då StockholmsHem, Svenska Bostäder och Skarpnäcks Stadsdelsförvaltning.

Skarpnäckslyftets skulle minska otrygghet relaterad till sysslösa ungdomar

Enligt utvärderingen från 2011 riktade sig Skarpnäckslyftet till ungdomar ännu ej fyllda 18 år, samt till unga vuxna i åldrarna 18-24 år i Skarpnäcks stadsdelsområde. Målsättningen var att "komma tillrätta med allmänhetens upplevda otrygghet som relateras till sysslösa ungdomar". Projektet skulle därför öka tryggheten för boende i området och verka stödjande för ungdomar och dess familjer.

Det första initiativet tog bostadsbolaget Stockholmshem som i april 2009 startade upp ett "allaktivitetshus" för ungdomar i en av sina lokaler. Lokalen låg i Bagarmossen och fick namnet Bagarhuset. De kommunala bostadsbolagen såg en begränsning i sin kompetens att driva ungdomsarbete, varför Skarpnäcks stadsdelsförvaltning involverades.

Projektet implementerades år 2015 i ordinarie verksamhet

Projektet förlängdes efter 2011 fram till 2015. Därefter implementerades den i Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings reguljära verksamhet.

Idag drivs Skarpnäckslyftet av fler aktörer

Idag drivs Skarpnäckslyftet av Skarpnäcks stadsdelsförvaltning, Stiftelsen På rätt väg samt de kommunala bostadsbolagen Stockholmshem och Svenska bostäder. Insatsen är geografiskt avgränsad till stadsdelarna Bagarmossen och Skarpnäcks inom Skarpnäcks stadsdelsområde.

Skarpnäckslyftets utveckling

Skarpnäckslyftet
initierades som ett projekt
år 2009.

Skarpnäckslyftet
implementerades år 2015 i
ordinarie verksamhet

Idag genomförs Skarpnäckslyftet av
Skarpnäcks stadsdelsförvaltning,
Stiftelsen på Rätt väg och två kommunala
bostadsbolag

Fler aktörer har involverats i Skarpnäckslyftet över tid

Skarpnäckslyftet har utvecklats sedan det implementerades i ordinarie verksamhet. Framförallt beskriver de intervjuade att det sedan dess har tillkommit flertalet aktörer.

Det har tillkommit flertalet aktörer till den operativa ”projektgruppen”

Utöver kärngruppen som driver verksamheten tillkommer fler aktörer. I den operativa gruppen, projektgruppen, deltar flera aktörer i Skarpnäck som arbetar trygghetsskapande eller brottsförebyggande. I projektgruppen deltar vanligtvis:

- Polismyndigheten,
- MTR,
- Avarn Security
- Nutida boende

Utöver nämnda aktörer tillkommer vid tillfällen andra aktörer inom stadsdelen, såsom Svenska kyrkan eller idrottsföreningar. Några av de gäster som bjudits in genom åren har sedan blivit en fast aktör.

Det finns en styrgrupp knuten till insatsen men som sällan ses

Till insatsen finns även en styrgrupp bestående av insatsens kärngrupp. Ambitionen är att styrgruppen ska träffas ett par gånger per termin men har under senaste halvåret inte haft någon träff.

Utöver kärngruppen tillkommer andra aktörer såsom:

Polismyndigheten,
MTR
Avarn Security
Nutida boende
Idrottsföreningar
Svenska kyrkan

Tidigare utvärderingar av Skarpnäckslyftet visade på goda resultat

Ersta Sköndal högskola har gjort tre utvärderingar av Skarpnäckslyftet (2011, 2015 och 2016). Utvärderingarna har utgått från Skarpnäckslyftets dåvarande två övergripande målsättningar, 1. öka känslan av trygghet för boende i området, och 2. verka stödjande för ungdomar och deras familjer.

Utvärderingarna visade att tryggheten har ökat i området och att det sociala ansvarstagande decentraliserats

Utvärderingarna utgick ifrån såväl kvantitativa som kvalitativa data för att avgöra Skarpnäckslyftets måluppfyllelse. Den kvantitativa delen utgörs av statistik från bland annat Stockholm stads trygghetsmätningar och polismyndighetens anmälningsstatistik. Den kvalitativa delen består av intervjuer med berörda aktörer och dokumentanalyser från exempelvis mötesprotokoll. Ersta Sköndal högskola har även använt tidigare forskning om organisering av brottsförebyggande insatser samt jämfört Skarpnäckslyftet med andra ungdomssatsningar i Stockholm.

Utvärderingarna visade att otryggheten och upplevelsen av ungdomar som stör ordningen i Bagarmossen och Skarpnäck minskat sedan projektets start till det datum då utvärderingarna genomfördes. Resultatet för minskad sysslöshet och brottslighet var mindre tydligt. Utvärderarna drog även slutsatsen att Skarpnäckslyftet utvecklat arbetssätt för att stödja ungdomar och deras familjer som på centrala delar skiljer sig från traditionella arbetssätt. Det sociala ansvarstagandet har enligt utvärderingen decentraliserats från socialtjänsten till en rad aktörer tack vare projektet, vilket gjorde att fler aktörer tog större ansvar än vad de "egentligen behöver", StockholmsHem är ett exempel på en sådan aktör.

Exempel på resultat från tidigare utvärderingar

- ✓ Skarpnäckslyftet har bidragit till ökad trygghet och upplevelsen att unga stör ordningen
- ✓ Skarpnäckslyftet har utvecklat ett arbetssätt för att stödja ungdomar och familjer
- ✓ Det sociala ansvaret har decentraliserats

Om Rambolls utvärdering

Ramboll har fått i uppdrag att utvärdera Skarpnäckslyftet

Skarpnäcks stadsdelsförvaltning har gett Ramboll Management Consulting (Ramboll) i uppdrag att utvärdera Skarpnäckslyftet. Uppdraget syftade till att utvärdera Skarpnäckslyftets måluppfyllelse, med fokus på insatsens organisering.

I utvärderingens inledande fas framkom att det saknas en gemensam syftesbeskrivning och formulerade mål för insatsen. Därtill saknas i stor utsträckning uppdaterad information om Skarpnäckslyftet samt om övrigt trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete i stadsdelsförvaltningen. Det saknas även uppföljning om insatsens aktiviteter och resultat.

I dialog med beställaren såg Ramboll därför behov av att tydliggöra och förankra bilden och syftet med Skarpnäckslyftet hos relevanta aktörer. De slutgiltiga frågeställningarna för utvärderingen är:

1. Vad är syftet med Skarpnäckslyftet?
2. Vilka är resultaten av Skarpnäckslyftets arbete?
3. Vad kan utvecklas i arbetet för att möta framtida behov?

Mottagare av analysen är Skarpnäcks stadsdelsförvaltning.

Utvärderingen svarar på följande övergripande frågor:

1. Vad är syftet med Skarpnäckslyftet?
2. Vilka är resultaten av Skarpnäckslyftets arbete?
3. Vad kan utvecklas i arbetet för att möta framtida behov?

Vår datainsamling består av flera källor

Workshops

Vi har genomfört två workshops:

- En workshop med projektledare och ansvarig för Skarpnäckslyftet med syfte att ta fram en förändringsteori
- En workshop tillsammans med Skarpnäckslyftets aktörer med syfte att diskutera och förankra syfte och mål med insatsen

Intervjuer

Ramboll har totalt genomfört intervjuer med 16 personer:

- Stiftelsen På rätt väg (ansvarig chef, områdesvärdar)
- Chefer och medarbetare från Skarpnäcks socialtjänst och fritidsverksamhet
- Stockholmshem och Svenska Bostäder
- Polismyndigheten
- Avarn Security
- MTR
- Projektledaren för Skarpnäckslyftet
- Polismyndigheten

Dokumentstudier

Vi har tagit del av befintliga underlag och den uppföljning som gjorts inom ramen för Skarpnäckslyftet:

- Upphandlingsunderlag med Stiftelsen (2016)
- Ansökan om utvecklingsmedel för vidareutveckling av Skarpnäckslyftet (2011)
- Internt presentationsmaterial Skarpnäcks sdf (2011, 2010, 2020)
- Kommunikationsplan (2011)
- Tidigare utvärderingar av Skarpnäckslyftet (2011, 2015, 2016)

Syfte och organisering av Skarpnäckslyftet

Insatsens består av tre huvudsakliga aktiviteter

Även om antalet deltagande aktörer har ökat består insatsen av samma komponenter som när projektet initierades år 20019. För en tydligare beskrivning av insatsens aktiviteter och förväntade effekter, se sida 19.

Projektgruppen ses varannan vecka

De aktörer som medverkar i Skarpnäckslyftet ses var fjortonde dag för att byta lägesbilder. Vilka aktörer som deltar varierar och det är vanligt förekommande att nya aktörer som på olika sätt är aktiva i området deltar.

Stiftelsens områdesvärdar ronderar fastigheter

Områdesvärdarna anställs av Stiftelsen och utgår ifrån Stiftelsens ungdomsgård Bagisgården, och ronderar i StockholmsHems och Svenska bostäders fastigheter. De närvarar även på otrygga platser, såsom vid tunnelbaneuppgångar Syftet med ronderingen är att skapa trygghet för boende i området, att undvika att ungdomar hänger i trappuppgångar, gemensamma utrymmen och i utemiljön. Områdesvärdarna rapporterar avvikelser till bostadsbolagen och övriga aktörer i Skarpnäckslyftet.. Stiftelsen anställer även unga områdesvärdar ifrån området, med syfte att förbättra livssituationen för unga genom en anställning. Områdesvärdarna har även en jourtelefon.

Flertalet fritidsgårdar är knutna till insatsen

Inom stadsdelsområdet verkar flera fritidsgårdar. Stiftelsen driver sin egen fritidsgård Bagisgården, som finns till för ungdomar 18 år och uppåt. Därtill finns Bagishuset, som är till för ungdomar mellan 13-18 år. Denna verksamhet bemannas av stadsdelsförvaltningens resursenhet. Därtill tillkommer Skarpnäcks fritidsklubb för ungdomar mellan 13-18 år.

Skarpnäckslyftets tre övergripande aktiviteter

Återkommande möten i projektgruppen

Rondering i bostadsbolagens fastigheter och närområdet

Fritidsgårdar knutna till insatsen

Det finns skilda uppfattningar om vad Skarpnäckslyftet är

Vår utvärdering visar att det saknas en samsyn bland aktörerna i Skarpnäckslyftet vad insatsen är. Flera tillfrågade aktörer nämner även att de har svårt att sätta fingret på vad insatsen är, eftersom den funnits under mycket lång tid och även vuxit sedan den implementerades. Till det bidrar den begränsade tillgången till uppdaterad dokumentation och information om insatsen.

Det finns i huvudsak två övergripande beskrivningar av vad Skarpnäckslyftet är

I våra intervjuer och workshops med Skarpnäckslyftets aktörer framkommer två huvudsakliga beskrivningar av vad Skarpnäckslyftet är:

1. Skarpnäckslyftet är en **kommunikationshub** med syfte att dela information. Insatsen är därmed en gemensam utgångspunkt ifrån vilken respektive aktör genomför sitt arbete.
2. Skarpnäckslyftet är ett **samverkansforum** med syfte att samhandla.

Vilken beskrivning respektive aktör utgår ifrån får i förlängningen konsekvenser för vad man anser att Skarpnäckslyftet ska bidra till, samt vad Skarpnäckslyftet som insats inte har mandat eller möjlighet att påverka.

Det finns två övergripande beskrivningar av Skarpnäckslyftet

Skarpnäckslyftet är en kommunikationshub

Skarpnäckslyftet är ett samverkansforum

Skarpnäckslyftets roll i det socialt brottsförebyggande arbetet är otydlig för aktörerna

Vår utvärdering visar även att det saknas en gemensam bild av huruvida Skarpnäckslyftet är en socialt brottsförebyggande, eller en reaktiv insats som arbetar mot symptomen och skapar situationell trygghet i aktuella geografiska områden. Resultatet indikerar att det finns en begreppsförvirring kring frågan.

Några av de intervjuade menar att Skarpnäckslyftet förutom att bidra till ökad trygghet även ska arbeta socialt förebyggande. Målsättningarna för det socialt förebyggande arbetet är bland annat att ungdomar ska få en meningsfull fritid, få en anställning och minska konsumtion av alkohol och narkotika. Detta ska enligt uppgift uppnås med hjälp av de områdesvärdar som anställs av Stiftelsen På Rätt Väg, samt i samverkan med fritidsgårdarna i området. .

Andra intervjuade ser Skarpnäckslyftet som en främst trygghetsskapande insats, där ronderingen och kommunikationen utgör navet i insatsen. Ett par av de tillfrågade är tveksamma till om Stiftelsens områdesvärdar har möjlighet att fånga upp unga vuxna i behov av stöd.

Vad är skillnaden på situationellt brottsförebyggande arbete och social prevention?

Situationellt brottsförebyggande arbete handlar om att förhindra eller försvåra att brott begås genom att förändra den aktuella platsen eller situationen där brott kan begås.

Social prevention handlar om sociala åtgärder som påverkar attityder och beteenden som minskar benägenheten att begå brott eller risken för att utsättas för brott

Det finns skilda uppfattningar om vad Skarpnäckslyftet ska leda till och för vem

Det saknas en gemensam beskrivning av målsättningarna för Skarpnäckslyftet. I intervjuer och under vår gemensamma workshop framkommer att aktörerna som medverkar i Skarpnäckslyftet har olika bild av vad Skarpnäckslyftet ska leda till på såväl kort som lång sikt. Samtliga aktörer lyfter att det långsiktiga övergripande målet för Skarpnäckslyftet är att skapa trygghet. Det är dock otydligt för vem. Därtill saknas en gemensam definition av vad trygghet är och hur det ska operationaliseras.

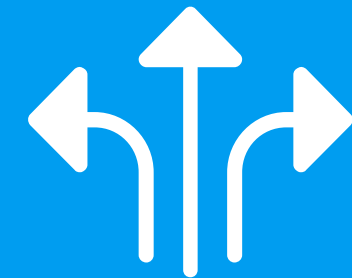
Aktörerna ger olika förslag på vad insatsen ska leda till på kort sikt

Bland de kortsiktiga målsättningarna för Skarpnäckslyftet nämns bland annat

- Ökad upplevd trygghet för boende i bostadsbolagens trappuppgångar
- Ge unga i området framtidstro, självkänsla och försörjning
- Att öka närvaro på otrygga platser
- Att skicka signal till medborgare att samhället agerar
- Att ge deltagare i Skarpnäckslyftet en nyanserad verklighetsbild

Det är otydligt vilken målgrupp som Skarpnäckslyftet vänder sig till

Det är otydligt vilken målgrupp som Skarpnäckslyftet vänder sig till. I våra intervjuer med projektgruppen varierar beskrivningen av målgruppen mellan att vara unga mellan 13-18 år, unga vuxna (främst 15-24 år), unga killar generellt, boende i StockholmsHems bostäder och Svenska bostäder, och samtliga som bor i Skarpnäck.

Vi tog fram en förändringsteori

Som en del av utvärderingen tog vi fram en förändringsteori över Skarpnäckslyftet. En förändringsteori syftar till att illustrera de logiska sambanden mellan ett identifierat behov, en önskad förändring och de resurser och aktiviteter som sätts in för att åstadkomma den önskade förändringen inom ramen för en insats eller ett projekt.

En förändringsteori kan användas som ett kommunikationsverktyg för att skapa en gemensam bild av vad en insats är och ska åstadkomma. Den kan också användas för att sätta upp måttal och processer för att ta reda på om insatsen leder till önskad förändring.

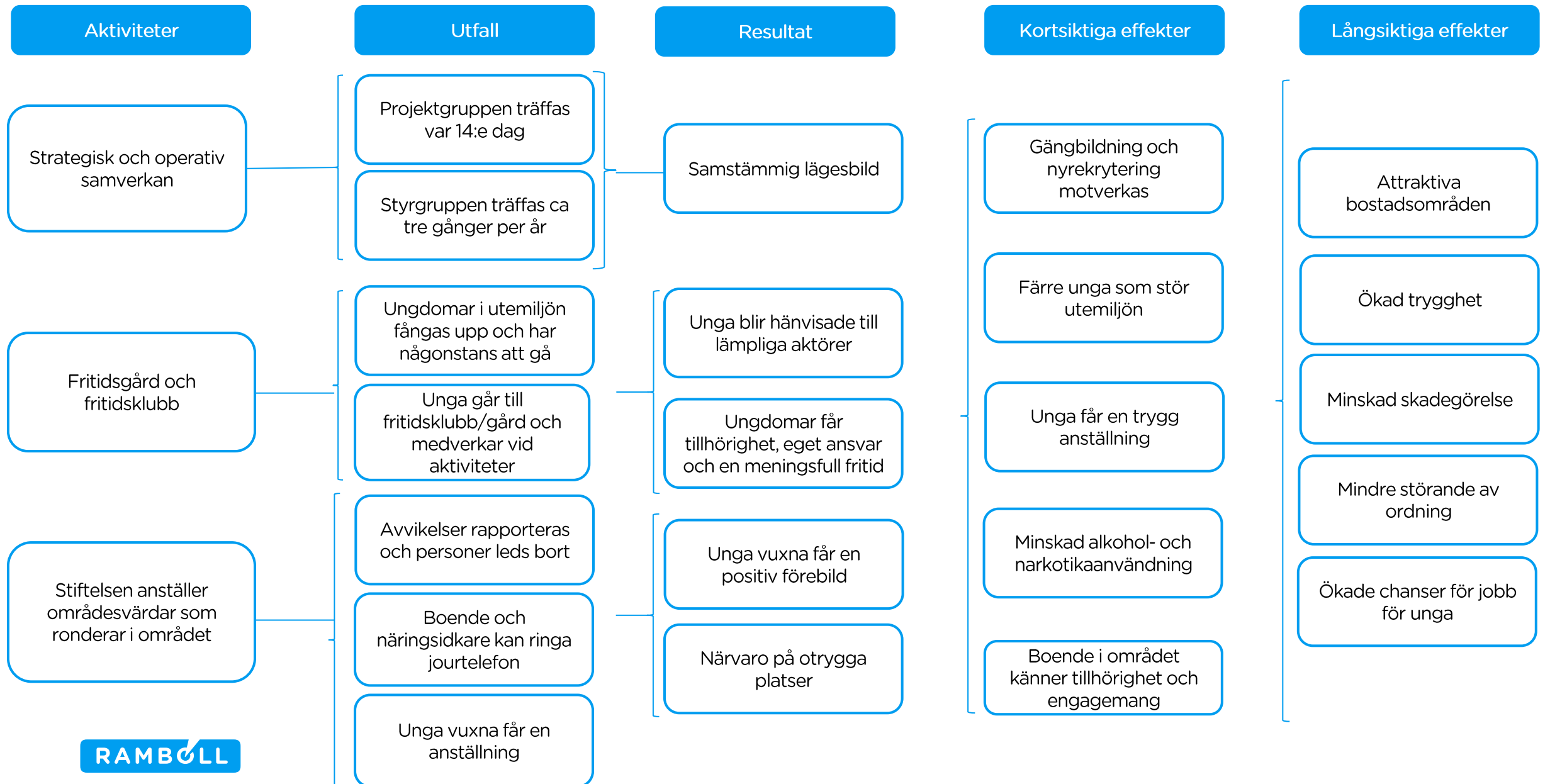
Vi tog tillsammans med projektledare och ansvarig chef fram ett första utkast på en förändringsteori. Efterföljande workshop med övriga aktörer syftade till att inhämta ytterligare perspektiv från projektgruppen.

Framöver kan förändringsteorin ytterligare utvecklas och användas som ett verktyg för ett systematiskt kvalitetsarbete, samt för att styra och kommunicera kring insatsen.

Förändringsteorin presenteras på nästkommande sida.

Vad är en förändringsteori?

En förändringsteori illustrerar de logiska sambanden mellan ett identifierat behov, en önskad förändring och de aktiviteter som ska bidra till den önskade förändringen

Resultat av Skarpnäckslyftets arbete

Skarpnäckslyftet bidrar till att många aktörer kommunicerar och agerar efter behov

Majoriteten av aktörerna inom Skarpnäckslyftet är positivt inställda till insatsen. Enligt de tillfrågade bidrar de operativa projektmötena till att aktörer med olika uppdrag möts regelbundet och delar erfarenheter. De tillfrågade lyfter att det finns en stark tillsammans-känsla i gruppen och en vilja att tillsammans bidra till en positiv utveckling.

Att så många aktörer möts regelbundet och engagerar sig i det gemensamma arbetet innebär enligt de tillfrågade att aktörerna har möjlighet att vara snabbfotade och agila. Detta möjliggörs bland annat av det faktum att arbetet pågått länge och att aktörerna därför är vana att ses och dela information. Flera av aktörerna beskriver även att det är positivt att alla som arbetar med frågorna i stadsdelen deltar och är välkomna på projektmötena.

Enligt de medverkande aktörerna leder detta i sin tur till att närvaron i utemiljön ökar, samt skapar förutsättningar för förvaltningen att i samverkan med andra aktörer rikta resurser dit det finns behov. Den operativa samverkan upplevs också bidra till en ökad kännedom om aktörernas respektive uppdrag, samt skapar förutsättningar för en gemensam lägesbild om vad som sker i området.

De tillfrågade upplever att arbetet leder till positiva utfall i stadsdelsområdet

Aktörerna som deltar i Skarpnäckslyftet upplever att insatsen bidrar till goda resultat.. Det huvudsakliga resultatet som aktörerna lyfter är att insatsen pågått länge och lyckas samla många aktörer från olika verksamheter. Därtill anger de tillfrågade att:

- Skarpnäckslyftet har lett till att 100 ungdomar har anställts av Stiftelsen på Rätt Väg. Enligt en representant för Skarpnäckslyftet har 90 av de 100 ungdomarna fortfarande en lyckosam utveckling.
- Den upplevda tryggheten hos boende i tillknutna bostadsbolags fastigheter ökar. Att tryggheten upplevs öka förklaras framförallt av att det är vuxna trygga personer som rör sig utomhus i närmiljön. Det visar upp ett fungerande samarbete och en enad front som sänder en signal till området och de unga.
- Medverkande vaktbolag upplever en ökad tolerans gentemot personalgruppen från boende i områdena.
- Det finns en närvaro i otrygga utrymmen, vilket vissa delar av befolkningen kan uppleva som trygghetsfrämjande. Exempelvis upplever flera av de intervjuade att Skarpnäcksbor i hög utsträckning låter sina barn leka utomhus, jämfört med andra stadsdelar

Det är otydligt i vilken utsträckning Skarpnäckslyftet arbetar socialt förebyggande

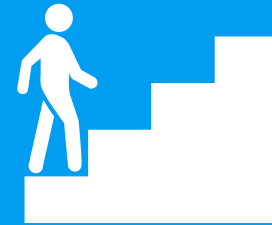
Skarpnäckslyftet ska utöver det trygghetsskapande arbetet även arbeta socialt förebyggande. Detta genom att Stiftelsen På Rätt Väg anställer unga områdesvärdar, som i sin tur ska fånga upp ungdomar i området och lotsa vidare till relevant stöd, såsom Jobbtorg eller socialtjänstens insatser.

Många unga har anställts av Stiftelsen

Inom ramen för Skarpnäckslyftet har enligt utsago 100 ungdomar anställts som områdesvärdar. Flera av aktörerna i Skarpnäckslyftet menar att dessa anställningar har lett till en positiv förändring i de ungas liv och att det även gått bra för dem efter anställningen. Flera är fortfarande anställda i Stiftelsen efter att ha arbetat som unga områdesvärdar. Arbetet med att rekrytera unga lyfts som den viktigaste delen i det socialt förebyggande arbetet.

Det är otydligt om insatsen bidrar till att fånga unga utöver anställningen i Stiftelsen

Vi har inte haft möjlighet att bekräfta i vilken utsträckning insatsen arbetar socialt förebyggande. I ett antal intervjuer framkommer att det råder tvivel om stiftelsens möjligheter att fånga upp unga vuxna utöver rekrytering av ungdomsvärdar. Exempelvis lyfter en av de intervjuade att Stiftelsen i låg utsträckning har lotsat unga vidare till andra insatser. Det saknas uppföljning samt tidigare utvärdering av Skarpnäckslyftet socialt preventiva, varför vi saknar möjligheter att bekräfta uppgifterna.

Flera saknar en strategisk styrning av insatsen

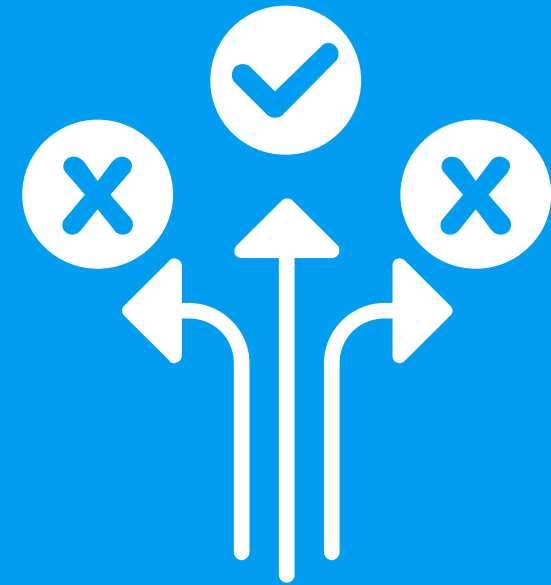
Flera av de intervjuade lyfter att den operativa samverkan i projektgruppen inom Skarpnäckslyftet fungerar mycket bra, eftersom den är flexibel och agil. Flera av de intervjuade lyfter dock att det saknas en struktur och form för strategiskt utvecklingsarbete i förhållande till insatsen.

Det saknas en beskrivning av respektive aktörs roll i projektgruppen. Därtill saknas även en form och struktur för styrgruppens arbete. I dagsläget sker allt arbete i den operativa projektgruppen och styrgruppen ses inte.

Den strategiska styrningen av insatsen upplevs vara personberoende

Bristen på styrgrupp och strategisk inriktning bidrar enligt flera av de tillfrågade till att det saknas ett systematiskt arbete med behovs- och orsaksanalyser för arbetet. I intervjuer med aktörer som inte tillhör Skarpnäckslyftet lyfts också att brist på dokumentation och riktning bidrar till otydligheter kring Skarpnäckslyftets uppdrag i relation till andra aktörer i stadsdelen.

De intervjuade lyfter att bristen på en aktiv styrgrupp har påverkat riktningen på arbetet. Att det saknas forum för att ta beslut om insatsens strategiska fokus har bidragit till att det saknas en gemensam bild av vad insatsen är, samt en gemensam formulering om respektive aktörs roll i insatsen. Flera intervjuade lyfter att insatsen har gynnats av att insatsens projektledare är aktiv och engagerad, vilket skapar engagemang hos andra och bidrar till att gruppen ses. De intervjuade lyfter det emellertid som en risk att styrningen är personberoende, eftersom det skapar sårbarhet vid personalförändringar, och kan även ha påverkan på det opartiska analysarbetet.

Behov för framtida arbete

De tillfrågade har olika syn på vilka aktörer som bör ingå i arbetet

Det saknas en tydlig beskrivning av och samsyn kring om vilka aktörer som ingår i Skarpnäckslyftet. Utöver de aktörer som beskrivs utgöra kärnan i projektgruppen, tillkommer flertalet aktörer "vid behov". Det saknas dock en beskrivning av vilka behov som föranleder medverkan.

Det skiljer sig åt huruvida man anser att projektgruppen bör minska eller öka i storlek

Det skiljer sig åt bland de intervjuade huruvida fler aktörer bör medverka i Skarpnäckslyftet. Flera av de tillfrågade anser att lyftet borde involvera representanter ifrån näringslivet. Andra menar att fältassistenter med mandat att arbeta utifrån socialtjänstlagen (som för närvarande saknas i stadsdelen) bör tillkomma som kompletterande aktörer för att genom professionellt uppsökande arbete bidra till det socialt brottsförebyggande syftet. Därtill lyfter flera av de intervjuade att det finns behov av att bredda insatsen geografiskt för att täcka fler geografiska områden.

Bland flera av de tillfrågade finns emellertid en farhåga för att forumet ska bli mindre användbart för insatsens kärnaktörer om mötena involverar fler aktörer.

Medverkande i Skarpnäckslyftet ser behovet av kommunikation

Flera av aktörerna i Skarpnäckslyftet ser behovet av att stärka kommunikationen kring insatsen. Kommunikationen upplevs kunna bidra till att tydliggöra vad som görs inom Skarpnäckslyftet, men också att visa på resultaten av arbetet.

Enligt de tillfrågade finns det flera potentiella mottagare för kommunikationen och syften med kommunikationen. Bland de nämns:

- Som ett medel för att nå målsättning för insatsen att öka tryggheten i området. Att kommunicera till medborgare att insatsen kan enligt aktörerna bidra till att skapa en ökad upplevd trygghet, samt ett ökat förtroende för samhällets resurser såsom Polis, brandkår och StockholmsHem.
- Intern kommunikation till förvaltningsledningen, för att säkra finansiering framåt och att mobilisera resurser till det trygghetsskapande-och brottsförebyggande arbetet.

Skarpnäckslyftet som insats möter inte något av kommande lagkrav

Beställaren hade i uppdragsbeskrivning en kortare frågeställning om hur Skarpnäckslyftet förhåller sig till kommande lagkrav som reglerar kommuners ansvar i det brottsförebyggande arbete. Denna lag förväntas träda i kraft 1 juli 2023. Kraven som ställs på kommuner finns listade till höger.

Det kommande lagkravet ska höja status och standard på det kommunalt organiserade brottsförebyggande arbetet

Lagkravet är utformat utifrån behovet att höja statusen och standarden på den kommunalt organiserade brottsförebyggande arbetet. Det innebär också att arbetet samordnas till en funktion som har ett helhetsansvar. Det ställer vidare kunskapskrav på förtroendevalda som i ansvarig nämnd nu får ett tydligt ansvar för arbetet.

Utvärderingen har visat att Skarpnäckslyftet i sig inte är grundorganisationen för brottsförebyggande arbete, utan snarare en insats. Vidare saknas det målarbete som ryms inom det övergripande arbete med lägesbild och orsaksanalys. Om Skarpnäckslyftets arbete, syfte och målsättning har Skarpnäckslyftet tydliggjorts har insatsen emellertid potential att vara en viktig del i arbetet för att möta lagkravet.

Kommande lagkrav

1. En lägesbild och åtgärdsplan behöver tas fram som ligger till grund för valet av aktiviteter och insatser
2. En samordnande funktion behöver ha ett helhetsansvar för alla aktörer som arbetar brottsförebyggande
3. Definiera det geografiska områdesansvaret
4. Kommunstyrelsen eller motsvarande nämnd behöver vara involverade i arbetet

Slutsatser

Skarpnäckslyftets operativa samarbete upplevs vara mycket välfungerande

Vår utvärdering visar att det finns mycket positivt i Skarpnäckslyftets arbete att ta tillvara på.

- Aktörerna i Skarpnäckslyftet upplever att träffarna i projektgruppen är ett mycket användbart forum för kontinuerlig dialog och skapar förutsättningar att agera snabbt tillsammans mot incidenter inom stadsdelsområdet
- Bredden av aktörer är unikt och upplevs som mycket positivt av samtliga deltagande aktörer. Det upplevs även positivt att nya aktörer kan tillkomma vid behov.
- Den breda gemensamma lägesbilden ger möjligheter till förvaltningen att rikta resurser till områden/platser där det behövs extra insatser

Det saknas samsyn kring Skarpnäckslyftets syfte och målsättningar

Vår utvärdering visar på att det finns en del brister i insatsens organisation och målarbete.

- Aktörerna i Skarpnäckslyftet har olika bild av om vad Skarpnäckslyftet är, vad det syftar till och vad det ska leda till på kort eller lång sikt.
- Det saknas uppdaterad och allomfattande dokumentation om insatsen, samt heltäckande uppföljning av insatsens aktiviteter och resultat.
- Det saknas ett etablerat forum för att formulera insatsens strategiska inriktning. Den strategiska styrningen upplevs av många vara personberoende.
- Det är oklart vilken roll Skarpnäckslyftet har i övrig förvaltning och hur annat brottsförebyggande arbetet förhåller sig till lyftet. Detta leder Det är svårt att formulera vilka aktörer som bör ingå utan att ha tydligt för sig vad Skarpnäckslyftet ska syfta till

Såsom arbetet är utformat nu är det en insats och möter i sig själv inga krav i kommande lagstiftning. För att göra det behöver ett gediget arbete med att formulera syfte och mål med insatsen genomföras. Vi ger rekommendationer för det i nästa kapitel.

Rekommendationer

Vi ger tre övergripande rekommendationer för Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings fortsatta arbete

Vår utvärdering visar att det finns en stark upplevelse om att Skarpnäckslyftet fungerar väl. Arbetet i projektgruppen upplevs som mycket värdefullt av medverkande aktörer. Vi ser därför att detta forum för dialog bör fortsätta i liknande form, men med ett antal justeringar.

De huvudsakliga justeringarna handlar om att tydliggöra vilka behov som finns i stadsdelen, hur Skarpnäckslyftet ska bidra till att möta behoven i förhållande till annat arbete som pågår i stadsdelsförvaltningen, samt hur arbetet framöver kan följas upp för att möjliggöra målstyrning.

I följande kapitel ger vi förslag på hur Skarpnäckslyftets organisation kan göra detta.

Genomför kontinuerligt orsaksanalyser som grund för målarbetet

Tydliggöra syfte och målsättning för insatsen

Öka systematiken i det operativa och strategiska arbetet

Genomför en orsaksanalys som grund för målarbetet

Vår utvärdering visar att Skarpnäckslyftet implementerades i en kontext som sannolikt delvis skiljer sig från den som föreligger idag. Det finns därför anledning att tro att de behov som låg till grund för införandet av insatsen har förändrats sedan införandet.

Vi rekommenderar Skarpnäck stadsdelsförvaltning att genomföra en övergripande kartläggning och orsaksanalys av den lokala lägesbilden inom stadsdelens geografiska område.

Orsaksanalysen kan utgöra underlag för prioriteringar och inriktning för insatsen. En orsaksanalys kan bland annat innefatta trender över brottslighet, trygghet och livsvillkor för ungdomar i stadsdelsförvaltningen. Orsaksanalysen bör genomföras med jämna mellanrum för att kontinuerligt styra insatsen mot befintliga behov och förutsättningar i stadsdelen.

Vad är en orsaksanalys?

- En orsaksanalys är ett arbetssätt för att undersöka varför ett brottsproblem uppstår.
- Den görs genom att analysera vilka tänkbara faktorer som leder till att ett brott begås eller varför ett problem uppstår.
- Att göra en orsaksanalys innebär att undersöka olika omständigheter och förhållanden som leder till brottslighet.
- Syftet med att göra en orsaksanalys är att förstå varför problemet uppstår. Det innebär att identifiera de bakomliggande orsakerna för att därefter rikta rätt åtgärder mot orsakerna och på så sätt få effekt

Tydliggör syfte och målsättningar för insatsen

Vår utvärdering visar att det behövs ett omtag på grundläggande nivå i stadsdelen för att identifiera syfte och mål med det brottsförebyggande arbetet. Det råder ingen tvivel om att delar av Skarpnäckslyftet upplevs som framgångsrikt. Idag kan dock inte styrkas *vad* som genererar vilken effekt.

Vi rekommenderar därför att tydliga syften och mål identifieras med arbetet, i enlighet med annan kommunal verksamhet. Forskning tillstår att mätbarhet inom brottsförebyggande och trygghetsfrämjande arbete är mycket svårt, varför utvärderingen rekommenderar ett lågt antal effektmål och ett större antal inriktningsmål.

Vi rekommenderar att arbetet tar avstamp i den förändringsteori som togs fram inom ramen för vårt arbete. Detta arbetet behöver processledas och skapas i enlighet och samförstånd mellan aktörerna och utgå från en orsaksanalys.

Utgå ifrån SMARTA-mål

Skarpnäckslyftet kan i utformningen av målsättningarna utgå ifrån SMART-kriterierna för målsättning. Se beskrivning av dessa i Bilaga 2.

Vad är skillnaden på syfte och mål?

- ✓ Syfte är ett ramverk till det övergripande arbetet och indikerar vad som förväntas komma ut, men är inte mätbart på samma sätt som mål. Om syftet uppfylls är förutsättningarna för att nå målen goda.
- ✓ Mål ska vara mätbara och möjliga att utvärdera. Slutmålet är den förändring som ska ske med arbetet och vilken nytta det medger. Detta kan innebära tydliga effektmål eller mer flexibla inriktningsmål.

Systematisera det operativa och strategiska arbetet

Vår utvärdering visar att Skarpnäckslyftet ytterligare kan systematiseras i såväl det operativa som det strategiska arbetet. Detta kan göras genom att ansvariga aktörer:

1. Klargör mötesrytm för såväl strategiska som operativa forum. Säkerställ att mötena utgår ifrån en tydlig agenda och dokumenteras vid behov.
2. Klargör hur en gemensam lägesbild kan genereras och följas upp. Framtagande av lägesbild bör göras med samtliga berörda aktörer i åtanke, för att säkerställa att lägesbilden fångar verkligheten och prioriteras i verksamheten.
3. Sammanfläta Skarpnäckslyftet i befintlig en **samverkansstruktur** mellan stadsdel/kommun och polis. Definiera vilken roll bostadsbolag har i detta strategiska sammanhang.
4. Sammanställ en **aktivitetsplan** för hur arbetet ska realisera målen. Beskriv de olika **aktörernas roller**
5. Genomför och dokumentera arbetet genom iterativt och lärande arbete
6. Arbeta fram en **kommunikationsplattform** och **kommunikationsplan** för frågor som rör brottsförebyggande och trygghetsfrämjande frågor

Hur kan arbetet systematiseras?

- ✓ En gemensam avsikt, syfte och mål
- ✓ Optimerade mötesforum med mandat
- ✓ Mötesrytm
- ✓ Agenda
- ✓ System för lägesbild
- ✓ Orsaksanalys av företeelser
- ✓ Uppföljning av åtgärder

Rapportens författare

Författare:

Anna Järneteg

Anna.jarneteg@ramboll.com

Erik Mangen

Erik.mangen@ramboll.com

Ida Wising

Ida.wising@ramboll.com

Referenser

REFERENSER

BRÅ, 2021. Kartläggning och lägesbild i lokalt brottsförebyggande arbete

Polisen (NOA), 2019. Kriminell påverkan i lokalsamhället –En lägesbild för utvecklingen i utsatta områden

Regeringens proposition 2022/23:43. *Kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete*

Robyn, M., Vainik, A-L. & Wollter, F. (2011). *Skarpnäckslyftet*. Ersta Sköndal högskola.

Skarpnäcks Stadsdelsförvaltning. (2010). Projekt Skarpnäckslyftet 2012-2012..

Wollter, F. & Kassman, A. (2015). Skarpnäckslyftet.. Ersta Sköndal högskola,;

Smarta mål

SMART-KRITERIERNA HJÄLPER TILL ATT SÄTTA MÅLEN

SPECIFIKA

Det ska vara tydligt och konkret vad som ska uppnås, dvs. vilken målsättning insatsen har för de individer som ingår i målgruppen. Använd ord som ger riktning (t.ex. öka, minska, utveckla).

MÄTBARA

Mål ska vara mätbara, dvs. man är tydlig med exakt vad det innebär att målet har blivit uppnått. Redan i definitionen av målen bör mätmetod klargöras och följande fråga besvaras: "Vad behöver vi följa upp för att veta att målen uppfyllts?"

ACCEPTERADE

Målet måste vara accepterat av målgrupp och medarbetare. Om motivationen är låg blir det svårare att nå målet. Delaktighet är därför viktigt när man tar fram mål.

REALISTISKA

Det ska vara faktiskt möjligt att uppnå målet. Verksamheten måste "tro på målet" och tro på möjligheten att skapa delaktighet kring målet med målgruppen/klienten. Finns förutsättningar för att nå målet?

TIDSSATTA

Det ska finnas en tydlig deadline för när målet ska uppnås och när uppföljning ska ske